WATAPANA

Okt 71

WATAPANA

ta sali kwáter biaha pa aña / verschijnt viermaal per jaar
REDAKSHON (redaktie)
Gertrudis Pestana, Henry Habibe, Carel de Haseth, Pedro Velásquez, Lloyd Narain
SEKRETARIA (sekretariaat)
Groenhovenstraat 14, Leiden 2404, Nederland
of :
Bontemantelstraat 23, Playa, Aruba, Antillen
SUSKRIPSHON ANWAL
(abonnement per jaargang)
Nederland *f* 7,—
Antijas *f* 4,— (florín antijano)
Otros países: 2,— dollars
KWENTA POSTAL (postgiro)
1634245 t.n.v. Redakteur van het tijdschrift Watapana, Groenhovenstraat 14,
Leiden 2404, Nederland
o :
CHEQUE POSTAL INTERNACIONAL a:
H. Habibe, Bontemantelstraat 23, Playa, Aruba, Antillas neerlandesas.

Hende por manda artíkulonan di kolaborashón (getaip i duplo) na e adrèsnan aki riba menshoná. Nos ta publiká poesía, prosa, ensajo, krítika literario i artíkulonan ku ta trata di kultura antijano i latino-amerikano. E obranan por ta skibrí na papiamento, hulandés, spanó i inglés. Tambe nos ta ilustrá grabado o dibuhonan (linotipia) ku por ser imprimí den nan forma o grandura bèrdadero.

Inzendingen voor Watapana moeten in duplo getypt ingezonden worden aan de bovenstaande redaktieadressen; in aanmerking voor publikatie komen poëzie, proza, essays, literaire kritieken en artikelen over de Antilliaanse en Latijns-amerikaanse kultuur. Deze werken kunnen in het Papiamento, Nederlands, Spaans en Engels gesteld worden. In beperkte mate komen ook linosneden, pentekeningen en andere ongekleurde werken die op ware grootte kunnen worden afgedrukt in aanmerking voor opname.

WATAPANA

Aña IV número 1 oktober 1971

REVISTA KULTURAL DI ANTIJAS HULANDÉS

Dr. L. F. Triebels :

Overwegingen bij een 'Ontwerp Stageregeling Nederlandse Antillen'

Op een bijeenkomst op 23 juli 1971 in het Departement van Onderwijs op Curaçao spraken Prof. Dr. F. W. Prins en Drs. C. G. M. van Mierlo over „De toekomst van het Antilliaans onderwijs''. (Zie „Antilliaanse Nieuwsbrief'', jrg. 12, no. 30, 4 augustus 1971, pp. 3-4.)
Bijzonder interessant is de volgende passage uit het verslag van de 'Nieuwsbrief': 'Hij (prof. Prins) was tevens van mening dat het van het hoogste belang is, dat Antillianen, die het hoger onderwijs volgen, in het gebied van de Nederlandse Antillen stage lopen, . . .'.
Het idee van stages op de Antillen-zèlf voor Antilliaanse studenten in Nederland is niet nieuw. Al jaren lang heeft de schrijver van dit artikel hiervoor gepleit. In een ontmoeting van leden van de Vereniging voor Antilliaanse studerenden te Nijmegen 'CANOA' in maart 1970 te Nijmegen met de toenmalige vice minister-president van de Nederlandse Antillen werd de wenselijkheid van een dergelijke stagemogelijkheid weer eens opnieuw gesteld. Daaruit resulteerde een kort 'Ontwerp Stageregeling Nederlandse Antillen' dat in mei 1970 naar de Antillen werd gestuurd.
Op 26 oktober 1970 werd in de discussie na een serie voordrachten ter gelegenheid van het derde lustrum van CANOA van de kant van de schrijver opnieuw de aandacht gevraagd voor deze stages onder vermelding van het reeds ingediende 'Ontwerp' [1]). Eén van de sprekers op die avond was Prof. Prins en juist in de discussie over zìjn voordracht kwam het stage-probleem naar voren. Men kan slechts toejuichen dat dit idee door hem is overgenomen en dat nu ook door hem gewezen is op '. . . het hoogste belang . . . dat Antillianen, die hoger onderwijs volgen, in het gebied van de Nederlandse Antillen stage lopen . . .'.
Misschien is het zinvol hier het bewuste 'Ontwerp . . .' in zijn geheel op te nemen en daarna puntsgewijs te voorzien van de overwegingen die geleid hebben tot het tot stand komen van het 'Ontwerp', dat op zich wel zeer kort en uitermate beknopt is, maar waar een aantal zeer principiële problemen in verwerkt zitten.

Ontwerp Stageregeling Nederlandse Antillen [2])

Antilliaanse studerenden in Nederland zijn in het algemeen niet in de gelegenheid tijdens hun studie kennis te nemen, bijvoorbeeld door middel van een stage, van hun toekomstige arbeidsterrein. Waar dit wèl het geval was, lag die mogelijkheid tot nu toe in de privé-sfeer met betrekking tot de financiële middelen en de tijd (vakanties).
Doordat er een kloof bestaat tussen de wat eenzijdig Europees-Amerikaanse wetenschapstheorie enerzijds, en de sociaal-culturele werkelijkheid in het Caribisch

gebied anderzijds, levert de huidige wetenschappelijke vorming in Nederland geen garantie voor een werkelijk doeltreffende praktijk van de afgestudeerde. Het is voor de Antilliaanse studerende, die niet over de mogelijkheid beschikt om tijdens zijn studie minstens éénmaal een stage te lopen in het Caribisch gebied in het algemeen of op de Nederlandse Antillen in het bijzonder, zeer moeilijk om zijn studieprogramma ook maar enigszins af te stemmen op zijn toekomstige praktijk in een samenleving die in vele opzichten totaal verschilt van Nederland. Dit probleem klemt temeer daar zelfs een zogenaamde literatuurstudie van enige omvang en intensiteit met betrekking tot de Antillen vaak vrijwel onmogelijk is door gebrek aan elementaire gegevens en wetenschappelijke publicaties.

Het zou wenselijk zijn om op korte termijn een verbetering tot stand te brengen in deze toestand, waarbij zowèl aan de oriëntatie op het toekomstige arbeidsterrein alsook aan de behoefte aan meer wetenschappelijke publicaties en basisgegevens tegemoet gekomen wordt.

De concrete voorstellen voor de genoemde verbetering zijn :

1. Iedere Antilliaanse student of Antilliaanse studerende aan een hogere beroepsopleiding dient na zijn kandidaatsexamen of in de aangewezen stageperiode in de gelegenheid te worden gesteld op de Antillen of in een ander Caribisch land een onderzoek te verrichten of praktijkervaring op te doen.
2. Het stageprogramma dient in overleg met de betrokken hooglera(a)r(en) of docent(en) te worden opgesteld, waarbij vóóroverleg met plaatselijke deskundigen betreffende het object van onderzoek is aan te bevelen.
3. De goedkeuring en het advies van hoogleraren en docenten aangaande onderwerp, duur en plaats van het onderzoek zijn voor alle betrokkenen bindend. Het stageprogramma moet dan als officieel onderdeel van het studieprogramma erkend worden.
4. De plaatselijke begeleiding kan verzorgd worden door die deskundigen, die aan het vóóroverleg hebben deelgenomen. De supervisie berust echter bij de betrokken hoogleraren of docenten. De stagiair(e) is slechts aan dezen verantwoording verschuldigd.
5. De stagiair(e) is verplicht een verslag te maken van zijn/haar onderzoek of stagebevindingen. Na goedkeuring van de betrokken hoogleraar of docent wordt dit verslag gepubliceerd. Daar het hier een zelfstandig onderzoek betreft, zij het ook nog in het kader van een niet geheel voltooide opleiding, blijft de stagirair(e) verantwoordelijk voor het gepubliceerde.
6. Deze publicaties zullen in een nog aan te vangen reeks van Antilliaanse monografieën moeten worden opgenomen. Hierbij kan bovendien nog gedacht worden aan het achteraf opnemen van soortgelijke publicaties die b.v. als scripties gemaakt zijn.
7. Er dient een stichting in het leven geroepen te worden die uitsluitend in een administratieve functie een fonds beheert ter financiering van reis-, verblijfs-, publicatie- en onderzoekskosten. Dit fonds zou de nodige middelen kunnen krijgen uit bijdragen van bv. de Antilliaanse regering, de Nederlandse regering, en uit ontwikkelingsgelden zoals bv. het E.E.G.-fonds. Overleg met andere subsidie-verstrekkende instellingen als Z.W.O., WOTRO en de Sticusa is noodzakelijk.

Het op korte termijn realiseren van bovengenoemde voorstellen kan, naast het opheffen van de — in de inleiding vermelde tekortkomingen — bovendien de volgende positieve resultaten opleveren :

— De oriëntatie op de plaatselijke situatie wordt een aanloop om in de toekomst

gemakkelijker tot een wetenschappelijke samenwerking met andere Caribische landen te komen en kan tevens de mogelijkheden openen dat meer Antilliaanse studenten aan Caribische onderwijsinstellingen gaan studeren en zich aldaar gaan specialiseren. Hierbij is van belang dat op korte termijn een wettelijke regeling komt met betrekking tot de erkenning van de diploma's van deze instellingen.
— De Antilliaanse student wordt reeds tijdens zijn studie nauwer betrokken bij de ontwikkeling van zijn land en zijn wetenschappelijke bijdrage hieraan zal later effectiever zijn.

OVERWEGINGEN

1. In een vorige bijdrage [3]) werd reeds gewezen op de noodzaak van de aanpassing van het in Nederland geleerde aan de Antilliaanse situatie. Maar een tijdige onderzoeks- of praktijkstage op de Antillen zal de student ook duidelijker inzicht kunnen geven in de vaak totaal andere problematiek op de Antillen die om bestudering vraagt. Het gaat dus niet alleen om aangepaste methoden, maar ook om andere thema's. Niet uitsluitend theoretisch valt te verwachten dat er in het verdere Caribisch gebied soortgelijke problemen als op de Ned. Antillen te vinden zijn. Wat doet men daar, wat voor oplossingen streeft men na; kan men ervaringen uitwisselen, elkaar helpen? Zou men zich misschien door de overeenkomstige problematiek en soortgelijke socio-culturele en raciale achtergronden daar beter thuis voelen? Zou dit misschien tot gevolg hebben dat er minder aanpassingsproblemen en frustraties voorkomen bij studenten?
Ad 2. Het is van het allergrootste belang dat het wetenschappelijk stage-programma van de student in overleg met de betrokken hoogleraar of docent tot stand komt. Ofschoon niet verwacht kan en mag worden dat de betrokken docent het gebied kent, moet hij wel de wetenschappelijke problematiek als zodanig kunnen onderkennen en van daaruit aan de student een faire kans geven een onderzoek te doen, zonder daarbij gehinderd te worden door een eenzijdig of te beperkt onderzoeksbeleid zoals dat bij andere instellingen nog wel eens voor komt. Wetenschappelijke vrijheid is een eerste vereiste, erkenning van de problematiek een kwestie van brede wetenschappelijke visie.
Het gevaar voor „inkapseling" door plaatselijke deskundigen in het gebied zèlf is niet geheel en al denkbeeldig. Allerlei motieven kunnen daarbij een rol spelen, zoals angst van de niet-academicus of niet-gestudeerde ambtenaar voor de onderzoekende stagiair(e), angst voor kritiek, voor latere concurrentie, voor inbreuk op een eenmaal uitgestippelde beleidslijn, al of niet politiek bepaald. Er zullen dan ook met betrekking tot de plaatselijke deskundigen of autoriteiten duidelijke afspraken gemaakt moeten worden over de vrijheid van onderzoek, over service en leiding.
Ad 3. De stagiair(e) moet duidelijk gevrijwaard blijven van politieke beïnvloeding, inkapseling of intimidatie. Hij moet zich beschermd weten door een niet-politieke wetenschappelijke leiding die uitsluitend vanuit de betrokken wetenschap de problematiek bestudeert en beoordeelt en die buiten de plaatselijke politiek staat. Dat wil niet zeggen dat een dergelijk wetenschappelijk onderzoek niet kritisch zou mogen zijn: integendeel, het moèt het zijn. Dat is de instelling van de wetenschap als zodanig [4]). Maar het moet wetenschappelijk verantwoord

zijn en daarvoor moet de betrokken hoogleraar of docent garant staan.

Ad 4. Het is natuurlijk het beste als in goed overleg een deskundige en open begeleiding ter plaatse mogelijk is. Niet altijd zullen er echter mensen gevonden kunnen worden die een dergelijke steun geven. Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat de stage in de allereerste plaats dient ter completering van het wettelijk voorgeschreven studieprogramma aan een instelling van hoger wetenschappelijk- of beroepsonderwijs. Daarom moet de wetenschappelijke verantwoordelijkheid in laatste instantie worden gegeven aan de betrokken docent aan wie het onderwijs is toevertrouwd.

Ad 5. Altijd opnieuw, èn in discussies, èn bij literatuuronderzoek, blijkt weer het tekort aan gegevens of aan recente publicaties. Dit tekort zou nu opgeheven kunnen worden. Hierdoor moet het mogelijk zijn bepaalde voorstellen of beslissingen veel gefundeerder te doen, resp. te nemen.

Maar er is nog een ander heel belangrijk facet aan de publicatieplicht zo dicht bij het afstuderen. Op de Antillen dreigt het gevaar dat Antilliaanse academici niet promoveren; misschien uit gebrek aan onderzoeksmogelijkheden, misschien ook uit een zekere mate van schrijfangst. Het zou goed zijn daar reeds tijdens de studie overheen te komen. Het is pijnlijk te ervaren hoe weinig over de Antillen op wetenschappelijk niveau geschreven is door Antillianen zelf [5]).

Ad 6. In de bedoelde reeks ligt de mogelijkheid voor ieder onder bescherming van de wetenschapsbeoefening dàtgene te publiceren wat elders misschien niet mogelijk is door b.v. het 'karakter' van een bepaalde uitgave, door zeer bepaalde inzichten van een redactie of door afwijkende inzichten of opvattingen van een beoordelingscommissie. Iets dergelijks is niet denkbeeldig: het is gebeurd. Daardoor is een belangrijke en eigenlijk eerste grote publicatie over de samenleving op Aruba onuitgegeven gebleven [6]). Het gold hier het werk van een Amerikaanse cultureel-antropologe, reden om te overwegen ook werk van buitenlandse studenten eventueel in een apart te regelen samenwerking op te nemen.

Te denken ware ook aan het alsnog opnemen in een dergelijke reeks — natuurlijk na goedkeuring van de betrokkene — van vaak voortreffelijke en actuele scripties van Antilliaanse en Nederlandse studenten van enkele sociale academies bv. over de situatie van Antillianen in Nederland. Iets dergelijks zou kunnen gelden voor scripties over Antilliaanse of Caribische onderwerpen aan Nederlandse universiteiten.

Ad 7. Het lijkt alleszins verantwoord waar mogelijk dergelijke onderzoeken, stages en daarop aansluitende publicaties financieel mogelijk te maken. Hoe kan men een land ontwikkelen en cultureel, sociaal en economisch tot ontplooiing brengen als men vaak niet eens beschikt over basisgegevens [7]) ? Slechts een reëel onderzoek van de toestanden ter plaatse maakt het mogelijk gepaste maatregelen te nemen, en om over vakbekwame èn getrainde krachten te beschikken bij de verdere ontwikkeling van het land.

Het zou pure waanzin zijn deze kansen niet te benutten maar genoegen te nemen met een slaafs copiëren van het in Nederland geleerde, de vervreemding van het eigene te accepteren en door te gaan met het negèren van de noodzaak om op basis van een eigen problematiek ook een eigen oplossing te vinden. Het is niet onwaarschijnlijk dat veel onbehagen met betrekking tot de eigen culturele identiteit juist gelegen is in een te sterke neiging om alles ondergeschikt te maken aan bepaalde economische verworvenheden. Geen land ter wereld denkt eraan

zijn eigen identiteit op te offeren voor, op zich misschien gunstige, internationale economische en financiële betrekkingen. Men moet het eigene, positief goed of problematisch, vanuit de eigen context waarderen of verbeteren, maar zeker niet negèren. Daarom: geen vervreemde academici of andere dito afgestudeerden. Juist zij zijn iddems de aangewezenen om leiding te geven aan mensen die altijd binnen een geheel eigen plaatselijke en historisch bepaalde situatie hebben moeten leven en die slechts van daaruit kunnen werken aan hun toekomst. Aanknopen aan het bestaande met realiteitszin vanuit een eigen ervaring is bittere noodzaak. Stages tijdens de studie zijn daartoe het geëigende middel.
Tenslotte ware het te wensen dat er meer overleg en vooral ook meer openheid kwam in het beleid van bepaalde, aan onderzoek subsidie-verlenende, lichamen. Men krijgt de indruk dat niet altijd de noodzaak van een bepaald onderzoek onderkend wordt en dat gebrek aan feitelijk inzicht in de situatie gepaard aan universitair-, instituuts- of individueel professoraal en professioneel prestige of een bepaalde wetenschapsopvatting de verdeling van de subsidiegelden eenzijdig beinvloedt [8]). Bij een bovengeschetste stageregeling is een correctie mogelijk op een dergelijke eenzijdige gang van zaken. Een veelzijdige benadering, los van welke wetenschappelijke dogmatiek ook, zal de Antillen alleen maar ten goede komen, afgezien nog maar van het feit dat nu juist Antillianen de kans krijgen bij voorrang hun eigen samenleving en land te bestuderen om via het verkregen inzicht tot een betere toekomst te komen. Dat daarbij ook gedacht moet worden aan gesubsidiëerde stages in het Caribisch gebied vloeit voort uit het aanvaarden van een geografische en socio-culturele realiteit. Bij het negèren hiervan ware het beter de Antillen te voegen bij de Waddeneilanden.

[1]) Zie 'Watapana' Revista kultural di Antijas Hulandés, Ana III, número 2, januari 1971, pp. 6 t/m 13.
[2]) Het oorspronkelijke stuk werd op 22-5-1970 verstuurd. In het begeleidend schrijven is voorgesteld een dergelijke stageregeling te laten gelden voor studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen, aan sociale en pedagogische academies en aan soortgelijke hogere wetenschappelijke- en beroepsopleidingen.
In de hier volgende tekst van het 'Ontwerp' zijn enkele kleine redactionele en taalkundige verbeteringen van ondergeschikte aard aangebracht.
Inmiddels is men erin geslaagd om aan enkele universiteiten in Nederland het onderwijs in bepaalde gevallen meer af te stemmen op de Antillen. Zo is er een regeling aan de Rijksuniversiteit te Groningen met betrekking tot de medische opleiding; er zijn concrete plannen van de juridische faculteiten van de Rijksuniversiteit te Leiden en van de Katholieke universiteit te Nijmegen met betrekking tot de verdere opleiding van Antilliaanse juristen; een afstudeerrichting Antilliaans Recht is op komst.
[3]) Zie onder [1]) genoemde nummer van 'Watapana'.
[4]) Zie Prof. Dr. A. G. van Melsen 'Doelstellingen van de universiteit', besproken in de 49e vergadering van de Academische Raad op 31 oktober 1970. In 'Universiteit en Hogeschool', jrg. 17, no. 4, februari 1971, pp. 263 t/m 275.
[5]) Zie voor het natuurwetenschappelijk onderzoek op de Antillen (tot 1965) 'Nieuwe West-Indische Gids', 46e jrg. no. 1, december 1967, pp. 59 t/m 103. Hierin bijdragen van P. Wagenaar Hummelinck, J. H. Westermann, A. L. Stoffers en K. H. Voous. Er zijn geen aanwijzingen dat de toestand in de jaren daarna essentiëel gewijzigd is.
Voor het onderzoek vanuit de sociale wetenschappen op de Antillen zie H. C. van Renselaar en J. D. Speckmann 'Social research on Surinam and The Netherlands Antilles' in 'Nieuwe West-Indische Gids', 47e jrg., no. 1, september 1969, pp. 29 t/m 59.
[6]) Vera Green 'Aspects of interethnic integration in Aruba, Netherlands Antilles', A dissertation submitted to the Faculty of the Department of Anthropology, in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the Graduate College, The University of Arizona,

1969. (getypt).

[7]) Enkele opmerkelijke constateringen in het overzicht van H. C. van Renselaar en J. D. Speckmann: '... it is striking that little or no fundamental demographic research has been done for the Netherlands Antilles. As the authorities among other things need an adequate insight into population probelms for a determination of their future economic and social policy, specific demographic studies are desirable.'

... 'It would be useful if sociographical monographs on Curacao, Aruba and Bonaire were available. Moreover, it may mentioned that inadequate research has been done among certain sections of the population, such as the non-Antillean workers in Aruba and Curacao.'

.... 'Finally, it must be stated that specific acculturation studies of the Netherlands Antilles are practically non-existent. Research into the pattern of relations between the various sections of the population both in the islands themselves and between the various islands may be envisaged here.'. Nieuwe West-Indische Gids, jrg. 47, no. 1, sept. 1969, pp. 42-43.

[8]) Leerzaam is de volgende passage uit het jaarverslag over 1970 van W.O.T.R.O. (= Stichting voor Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen): 'WOTRO's research projects in the Netherlands Antilles involved continued studies in the history of education, in political cooperation, and in water and electrolyte metabolism in patients suffering from sickle-cell disease. A cultural-anthropological study of Bonaire's population and research on Serpulinae were started in 1971.

WOTRO's Committee for research into the processes of acculturation in Surinam and the Netherlands Antilles continued its stimulation and guidance of acculturation studies. The Committee's membership underwent no changes.

The number of acculturation research projects has so far been small, largely because it is difficult to find capable scholars who are interested in the problems of Surinam and the Netherlands Antilles; the interest is focussed rather more on other countries. The Acculturation Committee has consulted Surinamese and Antillean experts about a list of priority objects for social science research which are important to Surinamese and Antillean society. Thanks to the response of the Surinamese working-group of sociologists and of Drs. R. A. Römer, head of the Bureau for Culture and Education of the Netherlands Antilles, such a priority list could be made. Special emphasis is now being placed on socio-economic research...' WOTRO, Netherlands Foundation for the Advancement of Tropical Research, Report for the Year 1970, The Hague, August 1971, p. 13. Zie voor een korte beschrijving van WOTRO's doelstellingen en middelen: Enc. v. d. Ned. Ant. p. 616. Deze passage geeft zeer veel te denken, al was het alleen al maar de zinsnede '... because it is difficult to find capable scholars who are interested in the problems of Surinam and the Netherlands Antilles...' en de vermelding van de niet nader genoemde 'Antillean experts'...

Dr. L. F. Triebels werd in 1921 te Nijmegen geboren. Hij studeerde na de oorlog culturele antropologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht en aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Hij promoveerde cum laude in 1958 op een proefschrift getiteld 'Enige aspecten van de regenboogslang', een vergelijkende studie over mythe en wereldbeeld bij een aantal volken. Na een aantal jaren werkzaam geweest te zijn aan het Rijksmuseum voor Volkskunde 'Het Openluchtmuseum' te Arnhem, is hij sinds 1959 verbonden aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen; sinds 1963 als lector in de culturele antropologie, met als specialisatie het Caribisch gebied. In 1962/63 maakte hij met subsidie van de Niels Stensen Stichting een zeven maanden durende studiereis naar Aruba, Curaçao en Bonaire. Doel van het onderzoek was het bestuderen van de aard en de omvang van het cultureel eigene van genoemde eilanden, alsmede een onderzoek naar de mate en wijze waarop dit cultureel eigene bestudeerd werd.

Sinds 1963 is hij ere-lid van de Vereniging van Antilliaanse studerenden te Nijmegen 'CANOA'. Hij is o.a. secretaris van de sectie culturele antropologie van de Academische Raad.

Enkele aantekeningen bij het Rapport van Prof. Prins

Op het Departement van Onderwijs werd op 23 juli j.l. een bijeenkomst gehouden ter behandeling van het onderwerp „De toekomst van het Antilliaans onderwijs". Zo deelt de „Antilliaanse Nieuwsbrief" van 4 augustus mede.
De heren Prof. dr. F. W. Prins en drs. C. G. M. van Mierlo zouden hierover op duidelijke wijze hun visie gegeven hebben. Prof. Prins verklaarde — aldus de Nieuwsbrief — dat men er niet in was geslaagd van het onderwijs een volkszaak te maken, en dat dit de reden was, dat men nog steeds met het zittenblijversprobleem te kampen heeft.
Het is jammer, dat wij, op ons verzoek aan het Departement op Curaçao om een verslag van deze bijeenkomst, geen reactie hebben mogen krijgen. Het was ons dan ook niet mogelijk na te gaan wat de argumenten van Prof. Prins zijn.
In onze 'aantekeningen' willen wij proberen na te gaan in hoeverre het „Rapport van Prof. Prins" oftewel zijn „Leerplan en leidraad" in overeenstemming is met wat hij op de bijeenkomst gezegd heeft: van het onderwijs een volkszaak maken. Wij beperken ons daarbij tot de taalkundige kwestie, aangezien het hier een **taal-probleem** betreft. Op een forum-avond van CANOA, gehouden op 26 oktober 1970, was dit thema reeds aan de orde geweest: Invoering van de Mammoetwet en de tweetaligheid in het onderwijs op de Antillen. Dat wij hier inderdaad met een **taal-probleem** te maken hebben, bewees Drs. R. Römer, die in zijn inleiding sprak over het feit, dat soms zelfs 85 % van de kinderen gedupeerd wordt volgens het onderwijssysteem met het Nederlands als voertaal, omdat ze de lessen niet kunnen volgen.
Wat de invoering van de „Mammoetwet" betreft, volstaan wij met de herhaling van de uitspraak van de heren J. R. Evertsz en R. A. Casseres, leraren van de Pedagogische Academies op Curaçao, die volgens de „Antilliaanse Nieuwsbrief van 21 april jl. van mening zijn, dat „het systeem van de Nederlandse Mammoetwet nooit ingevoerd had moeten worden". Zij spraken van een „overhaaste imitatie".

Bij de Staten zijn in behandeling ontwerp-landsverordeningen regelende het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs, waarbij rekening werd gehouden met het rapport van Prof. dr. F. Prins en de onderwijsadviescommissie. Dit schrijft de Antilliaanse Nieuwsbrief van 16 mei 1971.
Bedoeld rapport — aldus het weekblaadje van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen — heeft ook blijvende waarde omdat het kan dienen als richtlijn voor leerkrachten en als studiemateriaal voor de pedagogische academie.
Het dient inderdaad gezegd te worden, dat, voorzover wij het rapport „Prins" gelezen hebben, dit interessante gegevens verstrekt aangaande het onderwijs in de

Nederlandse Antillen. Maar van de andere kant moet opgemerkt worden, dat het bewuste rapport bij de lezer geen enkel inzicht in een werkelijke verbetering van het onderwijssysteem achterlaat.
Het boekwerk bevat het resultaat van de werkzaamheden van de zgn. Leerplancommissie, die in 1964 door de toenmalige Minister van Onderwijs, de Heer E. O. Petronia, was ingesteld en die in 1965 onder voorzitterschap van Prof. Prins met haar werkzaamheden aanving.

In het eerste deel heeft o.a. mej. Drs. A. C. Winkel aandacht besteed aan de Moedertaalschool. Het papiamento moet worden uitgebreid en verdiept, het Antilliaanse kind moet oefenen in het gebruik van zijn moedertaal, in die taal leren denken en zekere beheersing krijgen van die taal. Dit is om didactische redenen begrijpelijk en ondertussen ook door de UNESCO-groep aanvaard. Maar zijn we daarmee al bij een „verantillianisering" van het onderwijs?
Het rapport „Prins" staat dus invoering van het papiamento in de kleuterklassen en de beide laagste klassen van de lagere school voor. De tweede taal dient het Nederlands te zijn, waarmee de leerling dus in de derde klas gekonfronteerd wordt. Onderwijs in het Engels en het Spaans op de basisschool moet echter in welke vorm ook met beslistheid als onwenselijk van de hand worden gewezen [1]).
Zo'n resolute houding verwacht men geenszins van de voorzitter van een commissie, waarvan één van de leden, frater Anton van Oirschot, heeft verklaard: „het is immers duidelijk dat men niet kan vooruitlopen op de toekomst: het is een open vraag welke plaats het Nederlands op den duur in de Antilliaanse samenleving zal innemen" [2]).
Van Oirschot is echter met zichzelf in strijd als hij schrijft: „Verder is de praktische waarde voor de leerlingen groter, naarmate ze in een meer Nederlands sprekend milieu verkeren".
Het is interessant om in dit verband aan het woord te laten Ludwig van Mulier, een jonge Surinaamse student in de psychologie, uit wiens woorden blijkt dat de „praktische sociale waarde" van het Nederlands nogal ver te zoeken is.
Volgens van Mulier schept nl. het feit, dat het leerprogramma op de Surinaamse scholen uitsluitend op Europa is afgestemd, voor de schoolgaande jeugd geweldige problemen. Een deel van de dag wordt ze doordrenkt met Europese ideeën, opvattingen en gewoonten, terwijl het ouderlijke milieu volkomen anders van karakter is. „Het leidt — aldus Van Mulier — vaak tot een enorme kloof tussen ouders en kinderen. Sommigen kunnen thuis niet meer aarden na verloop van tijd. Persoonlijk zou ik de leermethodes geheel op Zuid-Amerika willen afstemmen. Het is toch te gek als Surinamers nog niet met de mensen uit hun buurlanden kunnen converseren".
Al is de taalsituatie in Suriname niet gelijk aan die van de Nederlandse Antillen, het Nederlandse onderwijssysteem en daarmee het Nederlands is ook verweven in het kulturele patroon van de Antillen.
Wat de rol van het Nederlands in de 19e eeuwse Antillen betreft kunnen we misschien het best de historicus Johan Hartog aan het woord laten: De kennis van de Nederlandse taal, zelfs in gezinnen van Nederlandse origine, is „zo gering als die van het Arabisch", schrijft Van Paddenburg in 1819 . . . In 1832 werd bepaald, dat tegenover de Raad Nederlands moet worden gebezigd, maar de Joden bleven tot 1834 Portugees gebruiken . . . Tot omstreeks 1856 werd in de synagoge Mikvé Israel in het Portugees gepreekt, m.a.w. werd die taal verstaan. Bij vele

Joodse families was echter voordien reeds het Spaans de huistaal geworden... In 1857 schrijft ds. S. van Dissel van een toneelstuk dat in het Spaans werd opgevoerd: „de meeste toeschouwers verstaan er niets, tenminste niet het regte van, doch van het Nederlands zouden zij nog minder verstaan. Wij staan hier voor een merkwaardig probleem. De predikanten preekten in het Nederlands, het onderwijs vond voor een groot deel plaats in het Nederlands, de gehele administratie, de rechtspraak en het notariaat bezigen het Nederlands. En toch schrijft de directeur van het Collegium Neerlandicum in 1866: „Het Hollands dat men hier hoort en leert, is erbarmelijk, soms onverstaanbaar..." [3]).
Als argument voor dit euvel werd soms aangevoerd, dat het Papiaments „een hinderpaal" vormde voor het aanleren van het Nederlands. Zo wees J. H. M. Chumaceiro (1905) op „het algemeen verlangen het Papiament af te schaffen... men eist het zelfs" [3]). Er werd dus niet gekeken naar mogelijke gebreken bij het Nederlandse onderwijssysteem.
Hoewel het onderwijs in de loop van de vorige eeuw steeds verbeterd werd, spreekt gouverneur Kikkert in een rapport (± 1816 uitgebracht aan de regering in Nederland) over de „beklagenswaardige" toestand daarvan op Curaçao [4]).
„Nog steeds richtte ieder die maar iets verdienen wilde, een schooltje op, ook al kon hij zelf amper lezen en schrijven", staat er in „Leerplan en Leidraad" (deel I, pag. 24) te lezen.
Op pag. 27: „In een uitgebreid schrijven d.d. 4 mei 1882 uitte zij (de toenmalige „Schoolcommissie") haar bezorgdheid over het lage peil van het onderwijs en gaf zij wegen aan ter verbetering van de toestand".
En in 1969 getuigt Dr. De Palm nog van het feit, dat „op Curaçao bij het aanleren van het Nederlands te weinig aandacht wordt besteed aan de mondelinge uiting"[5]).
Terwijl men unaniem over eens is, dat het onderwijs op de basisschool in de **moedertaal** moet geschieden *), was het in de Antillen zó, dat het onderwijs over het algemeen in het Nederlands plaats vond, waardoor slechte schoolprestaties niet van de lucht waren. De vervreemding van familie en eigen taalgemeenschap werd niet tegengegaan. Daarvoor in de plaats kreeg men een gebrekkige kennis van het Nederlands en alle frustraties, die van zo'n situatie het gevolg kunnen zijn.
Maar de ogen worden na „eeuwen-lange" ervaring geopend: Aan het zittenblijven op de basisschool wordt enige aandacht besteed, doordat men de voertaalproblematiek nu wel van plan is aan te pakken.
Het gaat nu voornamelijk om de **tweede** taal. Het is begrijpelijk, dat voor de sprekers van een gemeenschap met een taalminderheid (het Papiamento wordt slechts door ± 200.000 mensen gesproken) het een ekonomische noodzaak is om een tweede taal aan te leren. Vergelijk Nederland, waar b.v. het Engels op alle middelbare scholen een verplicht vak is. Ook voor de Nederlandse taalgemeenschap geldt nl. dat zij, om zich te handhaven, in hoge mate bilinguaal, of liever multilinguaal moet zijn. Zonder vreemde-talenkennis zou het land ook economisch in West Europa geen rol van enige betekenis kunnen vervullen [6]).
Van Oirschot vindt: „de economische omstandigheden maken het bovendien wel wenselijk rekening te houden met het feit, dat thans vele Antilliaanse arbeiders werkgelegenheid vinden in Nederland".
Afgezien van watwe zojuist gezegd hebben met betrekking tot de geringe rol van het Nederlands in Europa (laat staan internationaal gezien!), komt het ons

voor, dat, als Nederland toch zo'n „paradijs" is voor Antilliaanse arbeiders, dezen bij aankomst in Nederland altijd een taal-cursus zouden kunnen volgen, evenals sommige van de talloze gastarbeiders uit Marokko, Turkije, Griekenland, Spanje, etc.

Deze gastarbeiders zijn niet in Nederland om te studeren en willen op een gemakkelijke manier wat Nederlands leren, omdat zij toch niet voorgoed in Nederland willen blijven. Zij behoeven niet die grondige kennis van het Nederlands opgedrongen te krijgen, die Van Oirschot voor ogen heeft. Anders is het natuurlijk voordiegenen, die naar **Nederland** gaan voor hoger onderwijs. Maar dit laatste heeft ook zijn „contra" en is niet direkt een noodzaak. Om kort te gaan verwijzen wij naar „De Antilliaanse student in Nederland" van Dr. L. F. Triebels, gepubliceerd in „Watapana" (Nummer 3, jrg. III, 1971).

Van Oirschot blijft hameren op de betekenis van het Nederlands: „Onmisbaar en van het allergrootste belang is de beheersing van het Nederlands . . ."

Het is misschien de moeite waard om in dit opzicht William Mackey te citeren, die in 1962 schreef: „In some countries, it may be essential, for cultural reasons, for any educated person to be fluent in one or more foreign languages. Greek and Latin were long the cultural languages of the educated European. Today it is more likely to be French, English, or German. The quantity and quality of printed matters available in these languages constitute a cultural force which an educated person cannot afford to ignore" [7]).

Kortom, de betekenis van de Nederlandse taal, zoals Van Oirschot zich die voorstelt, is sterk overschat en geeft slechts de huidige staatkundige verhoudingen, waarin de Antillen verkeren, weer. De frater legt zich neer bij de bestaande situatie en we onderkennen in zijn opvatting geen enkele drang naar verbetering van het onderwijs. Hij bekijkt de oderwijskundige zaken van de Nederlandse Antillen, alsof hier sprake was van Friesland of een andere Nederlandse provincie. Hij verwaarloost de Antilliaanse maatschappij, die, zoals iedereen weet, wel degelijk in beweging is. De 30ste mei van het jaar 1969 is blijkbaar geen les geweest en men hecht geen gehoor aan wat in het Antilliaanse volk omgaat: „Ja, ik zou het Nederlands volledig afschaffen — een arm taaltje overigens, maar 13 miljoen mensen spreken het. Naast het Papiamento als voertaal het rijk Spaans, of het Engels, een wereldtaal" [8]).

De tragiek voor de Antillen is (en dat tekent haar koloniale situatie) dat omschakeling naar een andere tweede taal impliceert, dat er hogere en gespecialiseerde opleidingen reeds aanwezig moeten zijn, die zich van die tweede taal (Engels of Spaans?) bedienen. Daar heeft Nederland ons, helaas, niet aan geholpen. De vraag is nu, of ze dat ooit zal doen . . . Want — om met de Antilliaanse dichter Frank Martinus te spreken — samenwerking veronderstelt twee polen, en wanneer men weet dat er maar één pool bestaat (Nederland) of omdat men in werkelijkheid maar één pool erkent (Nederland), dan is men niet alleen hypocriet maar ook te kwader trouw [9]).

Het zou zeker niet realistisch zijn de zaak zo voor te stellen als zou het Nederlands, als voertaal op de scholen, geen gevaar lopen op de Nederlandse Antillen te verdwijnen, althans sterk aan „prestige" in te boeten of terug te lopen.

Op Puerto Rico, b.v. hebben de Amerikanen met alle geweld hun Engels tot dé taal van de bevolking van dit eiland willen maken. Zij meenden hun doel te kunnen bereiken door het Engels als voertaal bij het onderwijs voor te schrijven, zo-

als het Nederlands op de Antillen. Ondanks al hun pogingen — schrijft Dr. J. de Palm — bleken de resultaten verre van bevredigend. Pedro Henriquez Ureña gaat zelfs zó ver Puerto Rico te rekenen tot „Latijns-Amerika", omdat men daar, door middel van het Spaans, een hispanistische kultuur in leven houdt [10]. Hoe het ook zij, het overschakelen naar een tweede taal zal in ieder geval fasegewijs moeten geschieden en de keuze van het Spaans of het Engels vraagt een grondige kennis van onze maatschappij, de mogelijkheden en wenselijkheden, die bij de burgers bestaan. Wij durven momenteel geen oordeel over die tweede taal te geven, omdat wij (nog) geen voldoende kennis van zaken hebben, hoewel het gebruik van het Nederlands op de Antillen ons nu reeds minder gewenst voorkomt. Of om een kultureel anthropoloog aan het woord te laten: „De Nederlandse Antillen, een vrijwel volmaakt voorbeeld van de absurditeit van de geschiedenis".
Maar anno domini 1970, na vijf jaar bezinning en ondanks de vaststelling van André Roche [11], dat o.a. het Engels zowel uit praktisch als uit kultureel oogpunt van groot belang is, vindt Prof. Prins: „onderwijs in het Engels en het Spaans op de basisschool moet in welke vorm ook met beslistheid als onwenselijk van de hand worden gewezen".
En hoewel de kulturele kloof tussen het Papiamento en het Nederlands psycholinguistisch moeilijker te overbruggen is dan b.v. Papiamento-Spaans, vindt de hoogleraar uit Wageningen, dat de tweede taal het Nederlands dient te zijn. „Tussen de school en het lager gesitueerde gezinsmilieu ligt een culturele barrière", schrijven Drs. J. van Bergeijk en Drs. R. A. Römer op pagina 204 van „Leerplan en leidraad" (deel I) „De wijze waarop deze zich in het onderwijs doet gelden mag vooral niet worden onderschat", voegen de beide schrijvers van „Sociologische uitgangspunten" eraan toe.
Welnu, het komt ons voor, dat deze „barrière" volstrekt wel onderschat wordt door Prof. Prins.
Vandaar datwij het maar ten dele eens zijn met hetgeen de toenmalige Minister van Onderwijs, de heer E. O. Petronia, in zijn „ten geleide" schrijft: „„. . . deze uitgave blijkt een schat van gegevens te verstrekken over heden en verleden van het onderwijs in de Nederlandse Antillen en er worden vele praktische suggesties gedaan voor de toekomst".
Dat laatste trekken wij sterk in twijfel. Er wordt nog altijd te weinig rekening gehouden met toekomstige factoren, die van grote invloed zouden kunnen zijn voor het onderwijs, zoals de intensivering van de banden met Latijns-Amerika.

H. Habibe

[1]) Antilliaanse Nieuwsbrief; Nr. 37, 26 augustus 1970.
[2]) Leerplan en leidraad (deel II, pag. 50).
[3]) Hartog, J.: Curaçao (De Wit, Aruba; deel II, p. 894).
[4]) Leerplan en Leidraad (pag. 24).
[5]) Palm, De, J. Ph.: Het Nederlands op de Curaçaose school (Wolters-Noordhoff, Groningen).
[6]) Uhlenbeck, E. M.: Taalwetenschap (Smits, 's-Gravenhage; 1965).
[7]) Mackey, W. F.: The description of bilingualism (Canadian Journal of Linguistics).
[8]) Diekmann, M.: Een doekje voor het bloeden (Leopold—'s-Gravenhage, 1970;p. 46).
[9]) Ruku: Nummer 4 en 5, jrg. II; 1970.
[10]) Henriquez Ureña, P.: Historia de la cultura en la América hispánica (Fondo de cultura económica; México-Buenos Aires; 1966).
[11]) Roche, A. J.: L'étude des langues vivantes et ses problèmes (1962).
*) In een rapport van de U.N.E.S.C.O.

H. Tai :

Is het met de Antilliaanse literatuur slecht gesteld?

Deze vraag kan ontkennend en bevestigend beantwoord worden. Ontkennend is gemakkelijk; men hoeft slechts enkele exemplaren van „Watapana" door te bladeren om onder de indruk te komen van het uitgestalde talent. En toch kan er met evenveel recht gezegd worden dat de situatie allesbehalve rooskleurig is. Hoe staat het met de erkenning van de Antilliaanse auteur? In hoeverre wordt hij gewaardeerd of heeft hij een stem?

Als wij deze vragen proberen te beantwoorden, dan komen wij tot de ontdekking dat de Antilliaanse dichter of schrijver in feite een proletariër is. Zijn literaire werken kunnen beschouwd worden als zijn kinderen, maar de mogelijkheden om zijn kinderen een goede opvoeding te geven — om ze te laten schitteren — worden hem niet geboden.

Hoe vaak komt het niet voor dat de Antilliaanse dichter met zijn gedichten geen raad weet: zijn werken komen tenslotte in een bureau-la of in de prullebak van de officiële instanties terecht of ze blijven ongepubliceerd in zijn eigen bureaulaatje liggen.

Maar er is toch de Stichting ter bevordering van de Antilliaanse literatuur, die, volgens de woorden van de heer J. H. Baujon, secretaris van genoemde Stichting, het als haar taak beschouwt de Antilliaanse auteurs zoveel mogelijk te helpen met het uitgeven van hun werk?

De mensen, die ervaring met deze stichting hebben, zullen hard beginnen te lachen. Drie jaar wachten op de uitgave van een manuscript is voor velen te lang (Vgl. „E raís ku no ke muri" van Guillermo Rosario, waarvan het manuscript ongeveer twee jaar lang bij De Bezige Bij in Amsterdam is blijven liggen). Een dichter kan in die jaren de weg van romantiek naar sociale bewogenheid hebben afgelegd. Het hoeft verder geen betoog dat de lezers zodoende een vertekend beeld krijgen. En dan mag de betreffende auteur nog in zijn handen klappen, als de almachtige Stichting in een genadige bui besluit zijn werk uit te geven. Een bestuurslid van de Stichting heeft er niet voor geschroomd een manuscript een jaar lang achter te houden, omdat het werk hem persoonlijk niet beviel.

Wij vragen ons af of de Antilliaanse auteur met deze situatie genoegen blijft nemen. En wat kan eraan gedaan worden?

Ten eerste zullen de Antilliaanse auteurs zich moeten organiseren. Als organisatie kunnen zij de Sticusa, de Stichting ter bevordering van de Antilliaanse literatuur, de Minister van Cultuur op de Antillen en andere instanties of organen benaderen en hun stem laten horen. Zij kunnen ook beginnen met de handen uit de mouwen te steken en elkander helpen bij de uitgave van manuscripten.

Dit idee is bepaald niet uniek. Te Eindhoven bestaat sedert jaren een „Doe het zelf" uitgeverij. Deze uitgeverij wordt geleid door dichters die zich genoodzaakt voelen jonge dichters te helpen bij de publicatie van een manuscript. En met succes! Verschillende publicaties zijn met een prijs bekroond geworden!

Wij hopen, dat u op dit artikel zult reageren en ons zult laten weten hoe u over deze voorstellen denkt.
Is het inderdaad nodig, dat de Antilliaanse auteurs zich organiseren?
Het antwoord is aan u !

NA NOS LEKTORNAN

Si bo NO ta satisfecho ku Watapana,
laga nos sa pakiko
Si bo ta satisfecho ku Watapana,
duna nos un man
I juda nos kontinwá nos trabòw

ABONÁ Bo **awe mes :**
Hulanda *f* 7,— pa aña
Antijas *f* 4,— pa aña (florín antijano)

ik kan de slavenmuren van Banda'bao niet verschrijven
want hoog spoten zij hier op
verstolden tot gevels
glazen winkels
de ijzeren haven
blikte een zee
juist dáár in

de muren
zij schreven
schedels
nauwe stegen in
de hoge wind
kon ze nauwelijks bereiken

ik kan me niet terugtrekken
en treuren

schuin hangen gevels
tegen heuvels
ik juich met zwarte haardossen
die hier binnenrukken

Ll. R. Narain 31 juli 71

Continuüm IV

het eiland heeft me ver geworpen
verder dan de hoge wind
die lege stegen niet vervult

waarom moet ik schreien
nu zij mij in klauwen wringt
ik wilde het immers

nachten heb ik aan zee gelegen
wakker want de hemel
het watergeschuifel
zij overvielen mij
zij overvoedden mij

ik kan mij moeilijk
als de magere bomen uitstrekken
roerloos de hoge wind
beminnen

waarom moet ik schreien
als de schriele stegen van Willemstad
mij als de geitepaadjes
in omrasteringen leiden

Ll. R. Narain 10/11 aug. 71

III

Esunnan ku a sali
sin pordon
pasobra nan mama a kòrta nan pestaña
a keda trompikando
den kurá di skol sin punta

Un pa un a lora bai
fei feria
ku un saku jen di sunchi
kaminda pa maínta

E mucha muhénan sí a bolbe
i a puntranan pa nan holoshi
mustrando nan shimis di fiesta
habrí den flor di skina
Pero aki ni un hende n'sa di nada
pasobra e otronan
a lebumai den solo
sin laga sa si nan a kiboká

IV

Ku rebòlb'i palo
nan ta kore buska un pal'i lus
pone abòw nan soño
i laga tumba

E muchanan sin pía
ku strea den lombrishi
ta rondia un lagadishi 'i awa
i un mucha muhé
ku wowo di sumpiña

Rosea riba lenga
nan a para bandi Sokotoro
mara luna na pata di karné
i sigui nan destino
ku un tir'i chumbo den nan frenta
na kareda
te oro solo para nan den hanchi

P. R. Velásquez

XIV

M'a drenta bentana;
bulando, bo sánguer!
Sémper bo ta kanta
sunú den bo kámber?

M'a sunchi bo frenta,
bo lep, bo garganta.
Sémper bo ta tembla
numa den bo kama?

Bo rosa a kai drumi
den anochi su plata.
Sémper bo ta muri
ku un skochi flamá?

XV

Nò, mi dushi,
sin bo peña!
Bo kabèi mester basha
su awasero den mi brasa!

Nò, nò, kerida,
sin lepstik!
Perfume ta banidat,
abo mes tin bo rosa!

Ai nò, mi bida,
sin e blachi!
No wega di misterio,
sino amor, simía di morto!

XXIII

Pero despwés,
despwés ku múskanan a pipitá tur bo dushi
i warawáranan a saboriá den bo bena,
despwés ku biento a somentá bo perfume
i bo rosa a para seka ariba tera,
lo bo subi aki riba, un anochi . . .

atardi lo kai band'i lamá,
tapá bo, lorá bo den su huma,
i mientras mi ta warda, anshá,
ólanan lo kanta aleluja
manera ánguelnan zojando lew di kosta,
kaminda bo nòmber ta skuma
sánguer ku nubia fo'i mi boka

i ora maínta nase, sin duda,
lo bo lanta, di gòlpi, mi dilanti,
ku bo álanan tur na kandela
i bo brásanan kimando den mi lomba . . .

Henry Habibe
(tumá fo'i: AURORA)

Van ons

Onlangs verscheen de door Pierre Lauffer samengestelde en ingeleidde bloemlezing van de Papiaments-talige literatuur van de Nederlandse Antillen ,,Di Nos, antologia di nos literatura", een uitgave van Boekhandel Salas, opgedragen aan de toekomst van het Papiaments: de jeugd van Bonaire, Curaçao en Aruba.
Lauffer geeft eerst een overzicht van het ontstaan van het Papiaments, gevolgd door hoofdstukken waarin resp. de Iberische, de Afrikaanse, de Indiaanse, de Caribische, de Nederlandse, de Engelse en de Franse invloeden op het Papiaments worden besproken. De hypothese van Dr. van Wijk [1]) als zou het Papiaments zich hebben geëvolueerd uit een Afro-Portugees hangt Lauffer niet aan; hij ziet het Papiaments eerder ontstaan zijn uit een verbasterd Spaans reeds door de Indianen gesproken, dat voor het begin van de grootscheepse slavenimport onder sterke Joods-Iberische invloeden heeft gestaan. Dit oud-Papiaments (,,Lo no ta nada straño ku ta ei nos papiamentu a kuminsá tete poko, pa kresa despwes" zegt Lauffer) zou dan na de komst van Afrikaanse slaven vooral wat betreft de grammatika onder Afrikaanse invloeden hebben gestaan. Dat er echter zo weinig Afrikaanse woorden in het Papiaments voorkomen, is volgens Lauffer te danken aan het feit dat de Afrikaanse talen — in tegenstelling tot hun grammatika — weinig overeenkomst vertoonden in hun woordenschat. Zeer interessant is de konstatering door Lauffer van een soort taal-ontmoeting of taal-herkenning tussen de Iberische talen enerzijds en de Afrikaanse anderzijds: een aantal woorden en konstrukties bestaan in beide taalgroepen (está t.o. ta, ka en tee, ele t.o. ele, mi — i.p.v. me en yo — t.o. ami en mi, etc.) waardoor een assimilatie van de talen vergemakkelijkt werd.
De zo ontstane kern zou dan in de loop der eeuwen zijn geëvolueerd tot het moderne Papiaments.
Dat Lauffer beslist geen kamerfilosoof is blijkt heel duidelijk; hij illustreert zijn betoog met konkrete gegevens over 1) de aanwezigheid van bepaalde taalgroepen onder andere via de zo belangrijke ,,jaja" en via de raciale menging, het ,,in bed geleerd" [2]).
Na deze taalkundige beschouwing volgen een indeling van de literatuur (waarbij nadrukkelijk gewezen wordt op de rol van de tambú, banderitas en de overgeleverde verhalen), enkele Nanzi- en andere verhalen, een hoofdstuk over de diverse uitingsvormen, een kort stuk over de ortografie van het Papiaments (,,. . . no por a saka ,,ventaha politiko"for di Daal su obra". En ook: ,,Sigun nos opinion awor aki ta un kestion di ,,dal bai" ku esun di Römer na un manera modifiká. Kon ku ba bini, tur ortografia ta transitorio.") en een aantal pagina's met foto's van schrijvers, historici, linguïsten etc. en hun diverse werken in of over het Papiaments.
Na dit algemeen gedeelte wordt aan de diverse dichters en prozaïsten stuk voor stuk aandacht besteed: de bloemlezing zélf. Naast de groten als Corsen, Daal, Juliana, Piña en uiteraard Lauffer zelf staan ook de minder bekende schrijvers; van allen koos Lauffer representatieve gedichten, korte verhalen of frag-

menten uit grotere werken. De volledigheid van Lauffer bij het samenstellen van deze bloemlezing gaat zelfs zo ver, dat van schrijvers die slechts één gedicht publiceerden, dit ene gedicht ook werd opgenomen! Van andere schrijvers werd ook nog niet eerder gepubliceerd werk opgenomen, waarmee vaak een duidelijker beeld van het kunnen van de betreffende persoon werd verkregen.
In tegenstelling tot de pretentieuze, onvolledige, verwrongen en — God zij dank — totaal mislukte selektie-lezing „Tussen cactus en agave" van Hanny Lim, geeft Lauffer's bloemlezing een volledig beeld van de (Papiamentse) literatuur van de Antillen: Lauffer heeft niemand uitgesloten, hij heeft per persoon een keuze gemaakt uit het literaire oeuvre! Treffend bewijs hiervoor is het feit dat Lauffer's boek geen inhoudsopgave heeft: het boek op zich is al een inhoudsopgave van de Papiamentse literatuur!

Carel de Haseth

[1]) Dr. H. L. A. van Wijk, „Origenes y evolucion del Papiamentu", Watapana jaargang I nummers 2, 3 en 4.
[2]) Pierre Lauffer, „Di Nos, antologia di nos literatura" pag. 21.

Colá Debrot-prijs 1971 voor Frank Davelaar

De Antilliaanse kulturele prijs, de zogenaamde Colá Debrotprijs, is dit jaar toegekend aan de heer Frank Davelaar. Davelaar (40?) is leraar Spaans op Curaçao en dirigent van het Curaçaose koor „Orfeón Crescendo".
De prijs werd hem door het Bestuurscollege toegekend op grond van zijn prestaties op het gebied van de muziek.
De jury, die jaarlijks benoemd wordt door de kulturele Adviesraad Curaçao, bestond dit jaar uit de heren J. E. Gorsira (voorzitter), Chr. Engels, Ch. S. Corsen, H. Beckers en W. Statius Muller.
Zoals bekend werd de Colá Debrot-prijs in 1968 ingesteld om het kulturele leven in de Antillen zoveel mogelijk te stimuleren.
Deze prijs viel achtereenvolgens ten beurt aan: Harold Martina (muziek), Pierre Lauffer (literatuur), Lucila Engels (schilderkunst) en Frank Davelaar (muziek).

Nogmaals Guillermo Rosario

Sprekende over de werken van W. Kroon, Suriel en Nita (de vorig jaar overleden Minister van de Nederlandse Antillen), kwam Colá Debrot in 1955 tot de konklusie: ,,de compositie van de roman vereist een intellectueel niveau dat bij ons vooralsnog niet bestaat''.
J. de Palm, doctor in de Nederlandse letteren, meent deze ,,stelling'' te mogen toepassen op de vorig jaar verschenen historische roman van Guillermo Rosario [1]). Deze laatste klimt in de pen en stuurt een ingezonden stuk naar de ,,Amigoe di Curaçao'', waarin hij o.a. het volgende schrijft (ik vertaal uit het papiamento): ,,Sommige mensen hebben de pretentie, dat het intellect een erfenis is van slechts die stervelingen, die een akademische graad hebben behaald, de HBS hebben doorlopen of zelfs met een Mulo-diploma in hun zak rondlopen''.
Rosario spreekt duidelijk van ,,de pretentie van mensen als Debrot en Jules de Palm.
Het komt mij enigszins voor, dat hier een klein misverstand in het spel is. In zijn ,,stelling'' beweerde Debrot niet, dat er in de Antillen geen intellektuelen zouden bestaan. (Rosario betitelde zijn ingezonden stuk als: ,,Ta ken ta intelektwal?'' oftewel: Wie is eigenlijk intellektueel? [2]). Debrot sprak van een ,,intellectueel niveau'' en dan nog met betrekking tot ,,de compositie van de roman''. Echter lijkt mij het hanteren van deze Debrotiaanse stelling door Dr. de Palm nogal ongeoorloofd, althans de wijze waarop ermee wordt omgegaan. De Palm's redenering ziet er als volgt uit: ,,Habibe en Velásquez tonen duidelijk aan, dat Rosario's boek [3]) als historische roman onder de maat is gebleven. Rosario bewijst hiermee de stelling van Debrot''.
Het zij opgemerkt, dat Debrot zich niet duidelijk uitgesproken heeft over zijn opvatting van een roman. Het lijkt mij dan ook een onvoorzichtige stap deze vage ,,stelling'' toe te passen op een werk dat 15 jaar later verschijnt.
En mocht Dr. de Palm wel geweten hebben, wat Debrot precies met ,,roman'' bedoelde, dan had hij dat naar voren kunnen brengen in plaats van ons in het duister te laten tasten. Het is niet uitgesloten, dat Debrot andere ,,romans'' op het oog had dan ,,historische''. Guillermo Rosario is geen Dostojewski, maar dat neemt niet weg dat zijn boek als **historische roman** waarde kan hebben voor de Antilliaanse bevolking. En niet alleen omdat het boek ,,de Papiamentu-lezende bevolking van Curaçao op aangename wijze een blik in de historie gunt'', maar ook en vooral omdat het een uiting is van een sociaal-kulturele geëngageerdheid, die voortvloeit uit het zoeken naar de eigen identiteit.
Het boek is bedoeld voor het Papiamentu-lezende publiek, d.w.z. een taalgemeenschap, waarin de ontwikkeling van het gebruik van het Papiamento eerst van na de tweede wereldoorlog dateert. En dat weet Dr. de Palm ook heel goed. Hij heeft zelf eens verklaard: ,,Het Papiamento, de landstaal van de Benedenwindse eilanden, moest zich nog ontdoen van het odium van onvolkomendheid en minderwaardigheid dat er als schrijftaal op rustte'' [4]).

Welnu, binnen die taalgemeenschap moet het werk van Rosario gezien worden. Het richt zich tot die gemeenschap, beeldt haar historisch uit en . . . beïnvloedt haar. Als bij Frank Martinus Arion zich in de vijftiger jaren een weemoed naar het land van herkomst van de neger geopenbaard heeft voor het Nederlandstalige publiek („Stemmen uit Afrika"), bij Guillermo Rosario ontvouwt zich voor de Papiamentstalige Antilliaan de positieve waarden van de neger.
Het kontakt van de blanke bevolking en de negerbevolking — zegt Dr. A. Paula — betekende voor de neger dat deze, omdat hij relatief primitief was toen hij naar Curaçao werd vervoerd, zich in alles praktisch negatief voelde. Volgens Hoetink bleek het „blanke oordeel" over de neger met betrekking tot diens somatische kenmerken door de laatste te zijn overgenomen [5]). Laat men vooral niet denken dat dit overblijfsel van de slaventijd beperkt gebleven is tot de negers van Curaçao. Ook op Cuba en in Brazilië valt dit tendens te bespeuren, maar daar is het rassenprobleem anders aangepakt dan op Curaçao. De missionarissen in Brazilië bijvoorbeeld wezen de blanke meesters op hun plicht tot mildheid en barmhartigheid . . . [6]). In hoeverre kunnen wij hetzelfde stellen met betrekking tot Curaçao?

Rosario nu tracht de neger bewust te maken van zijn positieve kwaliteiten, die niet uit te wissen zijn: „E raísnan lo bolbe sali atrobe . . .!" (De wortels zullen steeds weer te voorschijn komen . . .!)
Het is misschien in dit verband gepast te vermelden, dat toen de Haïtiaanse socioloog Jean Price Mars in 1927 zijn boek „Ainsi parla l'Oncle" liet verschijnen, hij daarmee niets anders beoogde dan diep door te dringen in de Afrikaanse onderlaag van Haïti om de ware ziel van de bevolking te vinden in plaats van afkerig te staan tegenover de Afrikaanse elementen en ze te willen ontwortelen[7]).
Rosario gaat op zoek naar een verband met de maatschappij, dat nagestreefd wordt in een „litérature engagée". Hij ontdekt de massa, de gediskrimineerde en uitgebuite Curaçaose bevolking. De ontwakende bewustwording van Rosario uit zich behalve in de onderwerpen (denk eens aan zijn tot sociaal protest inspirerend verhaaltje „Dos bida") ook in de taal, het Papiamento, die als belangrijkste kommunikatie- en expressiemiddel de Antilliaanse gemeenschap bijeenhoudt. En kan men ook niet door de taal geëngageerd zijn?

Wij kunnen moeilijk verwachten, dat een Antilliaan die gisteren nog op school moest aanhoren dat het Papiamento geen taal is, vandaag al een literair werk kreëert op het niveau van Debrot. Over het algemeen kan gezegd worden dat het onderscheid tussen literatuur en lektuur in de Antillen moeilijk te maken valt. Een Antilliaan zal zich gauw een air geven met de in het Nederlands geschreven boeken. Wat in het Papiamento geschreven is, kan hij niet zo hoog aanslaan, want — zo werd hem geleerd — het Papiamento is geen taal. Hij is niet in staat om onderscheid te maken tussen de „kitsch" en het literaire kunstwerk. En hij zal ook nooit daartoe komen, als hij de Antilliaanse literatuur voorgeschoteld krijgt op de manier waarop Dr. de Palm dat doet.
Met het rondbazuinen van: „Pierre Lauffer is nog steeds de Prins der Dichters en een grootmeester van de short-story", zonder daarbij aan te tonen wat Lauffer zo hoog verheft, wordt, volgens mij, geen „literaire smaak" ontwikkeld. Dr. de Palm biedt ons niet een „intrinsic approach" van de literatuur van de Antillen. De Antilliaanse gemeenschap zou misschien tot betere resultaten kunnen komen, niet alleen op literair, maar ook op ander kultureel gebied, als wij ons eens niet storen

aan die observaties waaruit een zeker gevoel van superioriteit spreekt. Wij zouden veel meer respekt voor elkaar hebben, wanneer de goedkeuring van buitenaf ons koud zou laten.
Terecht vraagt Guillermo Rosario zich af, wat er van de literatuur in het Papiamento geworden zou zijn, indien de schrijvers zonder een akademische titel hun werk niet hadden voortgebracht. Terecht, omdat de boodschap, in hun werk opgesloten, niet dezelfde is als die van bijvoorbeeld Colá Debrot.
Wat Rosario's ,,ingezonden stuk'' als zodanig betreft (naar aanleiding van de holle uitspraak van Dr. de Palm), zou ik willen volstaan met de woorden te citeren, die Pierre Lauffer met zijn bundel ,,Kumbu'' (1954) de wijde wereld instuurde: ,,Sintimentu di nos ta skondí pa esnan ku no por komprondé, pero nos ku ta ju di tera, nos ta biba ku nos ideal . . .'' oftewel: ,,Ons gevoelsleven is verborgen voor hen, die ons niet kunnen begrijpen, maar wij, landskinderen, wij weten waarvoor wij leven . . .''

H. Habibe

[1]) zie: Jaarverslag 1969 van de Sticusa; Jules de Palm: Nederlandse Antillen (Literaire oogst 1969).
[2]) ,,Amigoe di Curaçao'', 21 juli 1971.
[3]) ,,E raís ku no ke muri'' (voor kommentariëring, zie ,,Watapana'' nummer 7, jrg. II, juli 1970.
[4]) E. R. Wouters: De kunstzinngie expressie in de Antillen en de geëngageerdheid daarvan (in: De Syllabus, No. 2, november 1969).
[5]) Hoetink, H.: De gespleten samenleving in het Caribisch gebied (Assen, 1962; blz. 225).
[6]) Dr. J. J. van den Besselaar: Brazilië (Boom en Zoon, Meppel, 1967).
[7]) Coulthard, G. R.: Raza y color en la literatura antillana (,,Mar adentro'' Sevilla: 1958).